

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Warszawa, 22-05-2020 r.

**Zastępczyni Rzecznika Praw Obywatelskich
Hanna Machińska**

IX.517.1013.2020.ED

**Pan
dr n. med. Ryszard Wardeński
Dyrektor Krajowego Ośrodka
Zapobiegania Zachowaniom
Dyssocjalnym w Gostyninie

sekretariat@kozdzd-gostynin.pl**

Szanowny Panie Dyrektorze,

czas pandemii wymusił na kierownictwie różnego rodzaju miejsc detencji podejmowanie szeregu działań, mających na celu zapobieganie rozprzestrzeniania się koronawirusa. Polegają one przede wszystkim na wprowadzaniu ograniczeń dotyczących praw osób pozbawionych wolności i ich codziennego funkcjonowania. Decyzje, podejmowane w tym zakresie, muszą także uwzględniać konieczność zapobiegania zdarzeniom nadzwyczajnym, tj. np. zbiorowym wystąpieniom. Jednocześnie organizacje międzynarodowe, wydając zalecenia skierowane do osób odpowiedzialnych za miejsca pozbawienia wolności w kontekście walki z Covid-19, podkreślają, że wprowadzane ograniczenia nie mogą prowadzić do nieludzkiego i poniżającego traktowania.

Problemy związane z zagrożeniem koronawirusem dotyczą również Krajowy Ośrodek Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym (dalej KOZZD lub Ośrodek). Pan Dyrektor, jak wynika z pisma skierowanego do Biura RPO, podjął działania będące reakcją na aktualną sytuacją epidemiczną w kraju. Od dnia 5 marca 2020 r. w Ośrodku obowiązuje zakaz odwiedzin pacjentów. Zakaz ten dotyczy również wstępu na teren Ośrodka kurierów i innych doręczycieli, którzy dostarczali pacjentom artykuły spożywcze i posiłki inne, niż te

które zapewnia Ośrodek. Wprowadzono obowiązkowy pomiar temperatury ciała personelu i pacjentów oraz obowiązek noszenia przez pracowników ubrań i obuwia roboczego.

Mamy wszyscy świadomość, że obecny stan zagrożenia może trwać przez kolejne miesiące bądź nasilić się w okresie jesienno-zimowym. Dlatego chciałabym zwrócić uwagę Pana Dyrektora na kilka zagadnień, jakie są podnoszone w pismach kierowanych przez pacjentów KOZZD do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich.

Wnioskodawcy przede wszystkim zwracają uwagę na brak informacji do kiedy będą obowiązywać wprowadzone ograniczenia, w szczególności decyzja o wstrzymaniu widzeń. Są przekonani, że brak bezpośrednich spotkań z bliskimi mógłby być rekompensowany możliwością przeprowadzenia rozmowy za pośrednictwem komunikatora internetowego Skype, ale niestety nie ma zgody Pana Dyrektora na taką formę utrzymywania kontaktu z rodziną.

W tym kontekście pragnę zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy z 22.11.2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (dalej: ustawa), osoba stwarzająca zagrożenie umieszczona w Ośrodku ma prawo, za zgodą kierownika Ośrodka, do kontaktu z innymi osobami za pośrednictwem telefonu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej, a także prawo do kontaktu osobistego z osobami ją odwiedzającymi. Ustęp 2 tego przepisu stanowi, że kierownik Ośrodka może odmówić zgody lub cofnąć zgodę na określony sposób kontaktu lub kontakt z określonymi osobami, jeżeli kontakt taki może spowodować wzrost zagrożenia niebezpiecznymi zachowaniami ze strony osoby stwarzającej zagrożenie umieszczonej w Ośrodku albo zakłócić prowadzone postępowanie terapeutyczne.

Biorąc pod uwagę treść tego przepisu, jak również sytuację epidemiologiczną i standardy innego rodzaju miejsc pozbawienia wolności, gdzie rozmowy przez Skype z rodzinami zastąpiły tradycyjne widzenia bezpośrednie, wydaje się, że zmiana obecnej praktyki w Ośrodku w zakresie korzystania ze środków komunikacji elektronicznej jest konieczna. Przesłanki odmowy wyrażenia zgody na kontakt za pomocą elektronicznych środków przekazu są zaś precyzyjnie określone w ustawie i nie mogą być rozszerzane.

Należy podkreślić, że aktualny zakaz widzeń w KOZZD nie może dotyczyć pełnomocników pacjentów. Taka zasada dotyczy też spotkań adwokatów z osobami

internowanymi w zakładach psychiatrycznych czy tymczasowo aresztowanymi i skazanymi w jednostkach penitencjarnych.

Wnioskodawcy żalą się również na brak bezpośredniego kontaktu z Panem Dyrektorem i możliwości swobodnego zgłaszania wniosków oraz przedstawiania swoich wątpliwości odnośnie podejmowanych wobec nich decyzji. Nie rozumieją bowiem wielu wprowadzonych ograniczeń i zakazów, tj. brak możliwości dokonywania zakupów artykułów spożywczych, zamawiania dostaw kurierem czy też korzystania z innych usługodawców aniżeli Poczta Polska. Prośby o wyjaśnienie pozostają natomiast bez odpowiedzi.

Psycholodzy uczestniczący w spotkaniu on-line w dniu 14 maja br., na którym oczekiwaliśmy obecności także Pana Dyrektora, podkreślali, że dodatkowe obostrzenia w miejscach detencji są bodźcem szczególnie stresogennym i budującym napięcie emocjonalne. Ponadto, brak w KOZZD społeczności terapeutycznej i oddziaływań w postaci terapii grupowej, które dałyby możliwość odreagowania frustracji, a przede wszystkim służyły informowaniu o problemach pacjentów i reagowaniu na nie na bieżąco, także nie sprzyja dobrej atmosferze w Ośrodku. Konieczne są więc działania, które pozwolą na rozładowanie destruktywnych emocji i poprawią relacje interpersonalne między pacjentami a personelem Ośrodka.

W tym kontekście pragnę zaznaczyć, że jasny, konkretny przekaz Pana Dyrektora o wdrożonych nowych zasadach wynikających z Covid-19, powodach ich wprowadzenia i przewidywanym przedziale czasowym ich obowiązywania, jest bardzo ważny. Pana systematyczna obecność na każdym z oddziałów mieszkalnych, rozmowy z pacjentami, zapewne pozwoliłyby pozytywnie wpłynąć na atmosferę w KOZZD. Taki model jest preferowany w ośrodkach zagranicznych, których cele odpowiadają działalności kierowanej przez Pana placówki.

Pacjenci w szczególności oczekują na wyjaśnienie przesłanek decyzji o zakazie dokonywania zakupów z zewnątrz. Pragnę zwrócić uwagę, że w zakładach psychiatrycznych, w których są wykonywane środki zabezpieczające, nie wdrożono takiego obostrzenia. Dostarczone przez sklepy internetowe paczki są jedynie przechowywane przez okres 24 godzin zanim produkty zostaną przekazane pacjentom, co zmniejsza ryzyko przeniesienia wirusa. W tym kontekście wprowadzony z KOZZD zakaz dokonywania

zakupów wydaje się nadmiernie restrykcyjnym działaniem, które powinno podlegać modyfikacjom, zwłaszcza że na terenie Ośrodka nie funkcjonuje sklep. Trudno również znaleźć podstawę prawną dla podjęcia decyzji o możliwości korzystania wyłącznie z usług Poczty Polskiej.

Ponieważ zasady postępowania w dobie pandemii powinny mieć uzasadnienie w wiedzy wirusologicznej, w spotkaniu 14 maja br. uczestniczył także prof. Krzysztof Pyrc - kierownik pracowni wirusologii w Małopolskim Centrum Biotechnologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Profesor podkreślił, że testy serologiczne, jakie zostały zakupione w KOZZD, nie służą do diagnozowania zakażenia wirusem SARS-CoV-2. Obecnie jedynym testem, który daje informację czy osoba jest zarażona koronawirusem, jest test tzw. genetyczny, czyli analiza obecności wirusa w wymazie z nosogardzieli albo z gardła. Dostępne na rynku testy z krwi służą bowiem jedynie do sprawdzenia, czy u pacjenta występują przeciwciała względem wirusa i cechuje ich mała wiarygodność. Jednocześnie Profesor wskazał, że systematyczne badanie testem genetycznym pracowników, którzy są potencjalnym źródłem wniesienia koronawirusa do Ośrodka, jest dobrym rozwiązaniem, podobnie jak izolowanie minimum 7 dni osób przyjmowanych do KOZZD.

Ubolewam, że nie zdecydował się Pan oraz Pana współpracownicy na udział w debacie na temat KOZZD, jaką organizował Rzecznik Praw Obywatelskich on-line w dniu 14 maja 2020 r. Aby umożliwić Panu Dyrektorowi zapoznanie się z jej przebiegiem, w załączeniu przesyłam sprawozdanie z tego spotkania. Liczę na to, że zawarte w nim spostrzeżenia uczestników, które fragmentarycznie przytoczyłam również w niniejszym piśmie, będą Panu pomocne w kreowaniu lepszych standardów funkcjonowania Ośrodka w Gostyninie.

Jednocześnie, w związku z analizowanymi zagadnieniami, uprzejmie proszę Pana Dyrektora o odniesienie się do wszystkich przedstawionych kwestii, a w szczególności proszę o udzielenie odpowiedzi na poniższe pytania:

1. Czy w KOZZD wypracowano, w porozumieniu z powiatową stacją sanitarno-epidemiologiczną, zasady postępowania w przypadku podejrzenia zakażenia się koronawirusem pracowników lub pacjentów? Czy uzgodniono szybką ścieżkę testowania dla pracowników i pacjentów Ośrodka?

2. Z jakich powodów zakupił Pan testy z krwi, które w świetle wiedzy wirusologów, wykazują jedynie fakt posiadania w organizmie przeciwciał? Czy decyzję o wyborze tego rodzaju testów, uzgadniał Pan z resortem zdrowia?

3. Czy podjął Pan działania organizacyjne celem zapewnienia izolacji osób nowoprzyjmowanych, aby minimalizować zagrożenie zarażenia się koronawirusem?

4. Czy wdrożono jakiegokolwiek działania kompensujące wprowadzone ograniczenia, z myślą o poprawie atmosfery, która jest ważna w każdym miejscu pozbawienia wolności?

5. Z jakich powodów nie podjął Pan dotychczas decyzji o umożliwieniu pacjentom KOZZD kontaktu z rodziną i innymi osobami bliskimi poprzez komunikator internetowy Skype ?

6. Czy rozważał Pan możliwość uchylecia zakazu dokonywania przez pacjentów zakupów z zewnątrz, przy wdrożeniu środków ostrożności, jak odkażanie opakowań, czy ich tymczasowe przechowywanie?

7. Czy ustalony został stały grafik spotkań Pana Dyrektora z pacjentami każdego oddziału mieszkalnego, celem stworzenia forum do przedyskutowania bieżących sytuacji, które rodzą konflikty, omówienia zasad związanych z epidemią? Jeżeli odpowiedź jest negatywna, bardzo proszę o podanie przyczyny takiej decyzji.

8. Czy w czasie pandemii koronawirusa odmówiono któremukolwiek z pełnomocników widzenia z pacjentem Ośrodka?

Przesyłam również Panu Dyrektorowi opracowane przez Międzynarodową Organizację Zdrowia standardy pt. „Przygotowanie, zapobieganie i kontrola COVID-19 w zakładach karnych i innych miejscach pozbawienia wolności”, jak również kwestionariusz, pozwalający ocenić przygotowanie, prewencję i kontrolowanie Covid-19 w jednostkach penitencjarnych i innego rodzaju miejscach pozbawienia wolności. Bez wątpienia Krajowy Ośrodek Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym jest takim miejscem w świetle przepisów prawa polskiego i międzynarodowego. Liczę zatem na to, że zgodnie z założeniem autorów tego kwestionariusza, pomoże on Panu Dyrektorowi na ocenę czy w kierowanej przez Pana placówce wdrożono zalecenia WHO z 15.03.2020 r. Zalecenia te

zostały przetłumaczone w Biurze RPO i przesłane właściwym resortom. Adresatem był również Minister Zdrowia, któremu podlega kierowany przez Pana Ośrodek.

Jednocześnie proszę o poinformowanie Rzecznika Praw Obywatelskich o działaniach podjętych przez Pana Dyrektora od początku kwietnia 2020 r., które korespondowałyby z ww. międzynarodowymi rekomendacjami odnoszącymi się do problematyki zapobiegania rozprzestrzenianiu się koronawirusa i jego kontrolowania w miejscach pozbawienia wolności.

Załącznik 3.

Z poważaniem

Hanna Machińska

Zastępczyni Rzecznika Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Waldemar Kraska

Sekretarz Stanu

Ministerstwo Zdrowia

ul. Miodowa 15

00-952 Warszawa